

LUKÁCS LÁSZLÓ

Egyházunk a forrongó világban

A romániai görög katolikusok

Egy halom akta fekszik előttem, Bukarestről. Jegyzőkönyvek, végzések, kérvények, újságcikkek: a Romániai Egyesültek (görög katolikusok) Szövetségének dokumentum-összeállítása. E hasábokon folyóiratok cikkei nyomán szoktuk ismertetni egyházunk életének egy-egy fontos jelenségét, folyamatát, eseményét. Mostani összeállításunk az említett iratok felhasználásával készült. Hogyan alakul a görög katolikusok helyzete Ceausescu bukása után, amikor visszakapták szabadságukat.

Az előzmények

A bizánci rítusú katolicizmus a 17-18. század fordulóján született Erdélyben. A Szövetség dokumentuma szerint „az ortodox románok, félve attól, hogy a magyar kálvinista fejedelmek a protestáns hitre térítik őket Erdély megszállása után, csatlakoztak a katolikus egyházhoz, megőrizték azonban bizánci rítusukat”.

Románia 1923-ban kihirdetett alkotmánya a Rómával Egyesült Román (görög katolikus) Egyházat az ortodox egyház mellett szintén nemzeti egyháznak tekintti. Helyzetét megerősítette a Rómával 1929-ben kötött konkordátum. 1948-ban a görög katolikus egyház a balázsfalvi érsekségből, négy püspökségből és a bukaresti vikariátusból állt, összesen mintegy 2 millió hívővel. Teológiai Akadémiájukon kívül három teológiai főiskolájuk volt. Mintegy 3000 papjuk és szerzetesük működött, 2000 templomban, 300 kápolnában és több kolostorban.

1946-ban Sztálin rendeletére feloszlatták az Ukrán Egyesült Egyházat, s megtörténtek az első lépések a román görög katolikusok felszámolására is. 1948-ban a Román Népköztársaság egyoldalúan felbontotta a Vatikánnal kötött konkordátumot, és még ez évben betiltották a görög katolikus egyház működését. Az összes templomot, szemináriumot, egyházi épületet államosították. Egy részüket az ortodox egyház kezelésébe adták, más részüket az állam tartotta kezében. Mind a hat püspököt letartóztatták, s velük sok száz papot, szerzetest és sokezer világi hívőt, akik nem voltak hajlandók az ortodox egyházhoz csatlakozni. Később titokban újabb hat püspököt szenteltek — mindnyájan börtönbe jutottak. Tizenkettejük közül heten a börtönben haltak meg, az üldöztetés éveit mindössze ketten éltek túl.

Az 1964-es általános amnesztia után épült ki a görög katolikus egyház földalatti élete. Magánházaknál tartottak istentiszteletet, szolgáltatták ki a szentsé-

geket. A papságra készülők titokban végezték teológiai tanulmányaikat és részesültek a papság szentségében. Erdélyben a hívek nagy része a magyar római katolikus templomokba járt misére, a romániai falvak népe viszont inkább az ortodox liturgián vett részt.

A forradalom után

1989. december végén visszavonták azt a rendeletet, amely 1948-ban betiltotta a görög katolikus egyház működését s elkobozta javait. Az életükhöz szükséges épületek visszaadása azonban nem történt meg. Szabadon tarthattak görög katolikus misét, de templom híján sok helyütt — például Kolozsvárott, Nagyváradon, Szatmárnémetiben, Nagybányán, Máramarosszigeten, Marosvásárhelyen — azóta is szabad ég alatt miséznek.

A küzdelem azért folyik, hogy visszakaphassák egykori épületeiket, elsősorban templomaikat, hogy emberibb körülmények között végezhesék a liturgiát. A székesegyházak közül csak a lugositi kapták vissza békés módon. Nagy port vert fel, hogy Balázsfalván a katedrális, Bukarestben egy használaton kívüli kápolnát visszafoglaltak a görög katolikusok. A sajtóban állandó hadjárat folyik ellenük, s nem ritkák a durva, tetteleges inzultusok: az istentiszteleken, esküvőkön, egyéb szertartásokon résztvevőket brutálisan bántalmazzák, megverik, megkéselik, összerugdossák.

A sajtóban rendszeresen közölnek tendenciózus, félrevezető, hamis állításokat tartalmazó cikkeket. Például azzal vádolják a görög katolikusokat, hogy ellentétet szítanak a román egyházban, hiányzik belőlük a hazaszeretet, a „magyar irredentákhoz” húznak. A kormány lapjában, az AZI-ban például 1991. május 21-én a következő közlemény jelent meg: „1991. május 19-én, vasárnap a görög katolikus hívek egy kis csoportja, Alexandru Todea metropolita vezetésével törvénytelenül elfoglalta Balázsfalva főtemplomát. Ezáltal sokezer ortodox hívő templom nélkül maradt. Mivel nem egyedi esetről van szó, Teoctist pátriárka arra szólította fel az ortodox testvéregyházakat, hogy szakítsák meg a nemzetközi teológiai kapcsolatokat a római katolikus egyházzal II. János Pál pápa uralkodásának idejére, mivel ő a katolicizmus terjedését sürgeti egész Kelet-Európában, az ortodoxia rovására.”

Todea érsek nyilatkozatában a következőket szögezte le 1991. május 21-én: „Belépésünk a balázsfalvi görög katolikus érseki székesegyházba békésen zajlott le, s közös egyetértésben az illetékes Ortodox Egyházi Bizottsággal. Ennek fényes bizonyítéka volt Farkas János lelkész jelenléte, aki a mise alatt letette a görög katolikus hitvallást, s hívő közösségével együtt visszatért a görög katolikus egyházba. Szó sem volt erőszakról vagy bárminemű összecsapásról, a kezdeményezés a hívektől indult ki.

E nyilatkozat valóság tartalmát alátámasztják az írásos bizonyítékok, a helyi hatóságok jelenléte, valamint az eseményen készült videofelvételek. A görög katolikus egyház sohasem fordult erőszakhoz, s ezt nem fogja megtenni a jövőben sem. Minden lehetséges incidens felelőssége a provokátorokat terheli.”

A megoldás felé?

Ugyanezen a napon a Vatikánba induló Todea érsek interjút adott a Cotidianul című napilapnak. A riporter megkérdezte tőle, hogyan látja rendezhetőnek az ortodox és a görög katolikus egyház konfliktusát. Az érsek így válaszolt: „Csakis

a tőlünk elvett templomok visszaadásával. Az ortodox egyháznak nincs joga ahhoz, hogy megtartsa azokat a templomokat, amelyeket a mi letartóztatásunk, bebörtönzésünk, és sokunk kivégzése után megszereztek maguknak. A templomokat vissza kell kapnunk. Nagy megértéssel szemléljük az ortodox papokat, nem akarjuk kitenni őket a plébániájukról, de tisztában kell lenniük avval, hogy a mi vendégeink. Ennek fordítottja, mintha mi volnánk az ő vendégeik, számos helyen papjaink tetteles bántalmazásához vezetett. Például: a Maros megyei poartai egyházközség lelkésze gyülekezetével együtt csatlakozni akart a görög katolikus egyházhoz. Egy alkalommal az országúton feltartóztatták, hét férfi rátámadt, összeverte, vasdoronggal fejbeverte.

Ennél is súlyosabb eset történt Sisestiben. Egy fiatal pár egyházi esküvőt akart kötni. Mivel a templomot jelenleg az ortodoxok birtokolják, a görög katolikus pap engedélyt kért az ortodox paptól az esküvő megtartására. Ő bele is egyezett. Amikor azonban az esküvői menet a templomhoz ért, zárva találta. Az ortodox pap nem volt hajlandó odaadni a templom kulcsát, úgyhogy végül a szabadban tartották meg az esküvőt. Hazafelé menet egy dorongokkal, késekkel, kaszákkal fölfegyverzett csapat támadta meg őket. Az elszenvedett sérülések következtében a megtámadottak közül három személyt a nagybányai kórház intenzív osztályára kellett szállítani.

Természetesnek tartjuk, hogy azokban a helységekből, ahol csupán egyetlen templom áll, ortodox istentiszteletet is tartsanak megfelelő időben. A templomok visszaadása azonban multhatatlanul szükséges. A plébániaépületek esetében ez akkor történjék meg, amikor lehetséges.”

Tucatnyi jegyzőkönyv, tanuvallomás: melyik papot, hívót, mikor, hogy, milyen körülmények között bántalmaztak súlyosan: az utcán, a lakásukban, istentisztelet végzése közben vagy után. A dátumok szerint mindegyik az elmúlt esztendő során történt. A vérengző bandák megbüntetéséről nincsenek adatok, holott az áldozatok nemegyszer felismerték a rájuk támadókat, hiszen környékbeliek voltak.

1990 novemberében Nagybányán több száz görög katolikus hívó éhség-sztrájkot kezdett a prefektúra épületében. Két hétig tartó demonstráció végén a következő megállapodás született a kiküldött parlamenti bizottság és a két egyház képviselői között:

a/ Első lépésként a görög katolikusok 77 kultuszhelyet és plébániaépületet kapnak vissza.

b/ Azokban a helységekből, amelyekben két templom áll, az egykori görög katolikus templomokat vissza kell szolgáltatni.

c/ Azokban a helységekből, amelyekben csupán egyetlen templom van, a két egyház különböző időkből végezze a saját istentiszteletét.

A megállapodást a Parlament Emberi és Kisebbségi Jogi Bizottsága jóváhagyta és a parlament elé terjesztette. A javaslat azonban ott négy hónapig nem került tárgyalásra, majd elutasították.

Milyen megoldás várható és mikor? A legutolsó dokumentum ez év júniusában kelt. Sikerül-e a tél beállta előtt békésen megállapodni a templomok közös használatában? Hány templomot kaptak vissza azóta a görög katolikusok? Az épületek sorsa fölötti vitákon túl mikor lesz béke az emberek szívében? Mikor születik meg az egymás iránti türelem, legalább vallási kérdésekben, legalább a keresztények között? Vagy pedig, éppen fordítva: a kereszténység szomorú karikatúrájaként — a más egyházhoz tartozás is a gyűlöletet szíthatja az emberek között?

KÉZDI BALÁZS

Hozzászólás a pszichoanalízis vitához

Felfogásom (és gyakorlatom) szerint a *pszichoterápia* (= lélekgyógyászat) *tudományosan megalapozott praxis*, azzal a fontos kiegészítéssel, hogy a „tudományos” jelző nem csak az ún. „pozitív” diszciplínákra lehet érvényes — amelyek „magyarázzák” a világot —, hanem azokra is, amelyek a komplex dolgok „megértésére” törekszenek. Mindez a következő definícióból is származtatható: Pszichoterápia: „...lélektani módszerekkel végzett gyógyító eljárás, melynek lényege egy interperszonális kapcsolat, amelyben egy szakképzett terapeuta úgy kommunikál egy lelkileg beteg emberrel, hogy az annak következtében egészségesebb lesz... tehát olyan szakszerű lélektani segítségnyújtásról van szó, mely által a beteg egyedileg önmegvalósítását jobban elérő, boldogabb, környezetébe jobban illeszkedő, kreatívabb emberré válik.” (Süle Ferenc dr.: A pszichoterápia fogalma)

További fontos kiegészítés, hogy mindaz, amit tudományosan megalapozott pszichoterápián értünk, — *elmélet, módszer, technika*, — preontologikus módon létezik az *emberi kapcsolódások alapformációiban*. A pszichoterápia csak úgy válhat tudományos eljárássá, amilyen mértékben képessé válik megszerezni és igazolhatóvá tenni az ezekben a formációkban meglévő, a személyiség érését, fejlődését, kibontakozását elősegítő stuktúrákat és dinamizmusokat. Így bármelyik pszichoterápiás módszer — a Tringer által is idézett J. D. Frank pl. 150 irányzatot, iskolát különít el — nem más, mint egyfajta „képesség-erősítő”, amely lehetővé teszi, hogy a komplexet alkotó alapvető interperszonális kapcsolódási formákból *kiemeljen, felnagyítson, fókuszba állítson* olyan elemeket, vagy azok sajátos struktúráját, amelyek egy adott módszer paradigmájában érvényesek lehetnek. (A Tringer László tanulmányában említett három pszichoterápiás iskola segítségével lehetne illusztrálni a fentieket, azt, hogy a „közös alap”-ból miként lehet levezetni három különböző elméletet anélkül, hogy bármelyik — tudományos értelemben véve — kizárhatná bármelyiket.)

A „kognitív fordulat” ezek szerint nem más, mint az örök emberi kapcsolódási formációkban meglévő edukatív elem és struktúra kiemelése, felnagyítása,

Októberi számunkból tördelési hiba miatt kimaradt Dr. Kézdi Balázs hozzászólása a pszichoanalízis-vitához. Cikkének közlésével a vitát lezártnak tekinthetjük.

fókuszba állítása. (Ilyen lehet — az individualizált, kultúrával rendelkező közösségekben — a szülő-gyermek, tanár-diák, mester-tanítvány stb. kapcsolat, mely az „értékközvetítés királyi útját” képviseli.)

Az eddigiekből az is következik, hogy *nem létezik olyan pszichoterápiás eljárás, amely nem tartalmaz értékközvetítést legalább rejtett vagy indirekt formában.* Annak ellenére így van ez, hogy némely iskola hangsúlyozza az értékmentességet ilyen értelemben is. Kulturális szempontok alapján is már magát a pszichoterápiás módszert is értéknek mondhatjuk. (McLuhan parafrázisával élve: *The method is the message.*) A legtisztább *kognitív pszichoterápiás elrendezésben is megjelenik — persze rejtetten — az áttétel, a jutalmazás-büntetés szimbolikája vagy az „encounter”,* mint a Tringer említette három irányzat egy-egy központi eleme. Ezek után tehát nem az a kérdés, hogy közvetítődik-e érték a pszichoterápiás folyamatban avagy sem, hanem az, hogy *mi az az érték, és hogy kinek az értéke közvetítődik.* A „kognitív fordulat” edukatív jellegéből eredően, illetve az értékek világának relativizmusából következően ez megkerülhetetlen probléma.

Nyilvánvalóan az az érték közvetítődik ilyen vagy olyan formában, amely egyben *szimbóluma a terapeutai identitásnak.* Erről az identitásról csak akkor értelmes szólni, ha része a személyes identitásnak, külön nem létezik. (Mint hogy a terapeuta személyisége munkaeszköz a pszichoterápiában.) A pszichoterapeuta hivatást modern korunk hozta létre. A pszichoterapeuta identitás azonban nem vezethető le a hivatástudatból. Ez utóbbi, mint szerepviselkedés normatív szabályozás alá van vetve, s elsősorban a gyógyítás formális — viszonylag könnyen ellenőrizhető — elemeit tartalmazza, kontrollját elsősorban a szaktudományos ismeretek biztosítják.

A tudományos ismeretek valóságos vagy — a fogalom legáltalánosabb értelmében — spirituális megjelenítését a pszichoterapeuta identitása hordozza, amelynek hitelessége és elkötelezettsége messze függetlenedik a szekularitástól. *A konkrét pszichoterápiás tevékenységben az identitás fejeződik ki,* nem a professzionális szerep, akkor is, ha a társadalmi gyakorlat és manipuláció ezt a lényeges különbséget elmosódottá teszi.

Megragadható-e a hivatás mögött rejtőző identitás valamilyen módon? Erre a Rogers nevéhez fűződő ún. nem specifikus terapeutai változók kínálnak lehetőséget. (Az iskolák és irányzatok módszer-specifikus változók alapján azonosítják és különböztetik meg magukat.) A három változó — *tolerancia, kongruencia, empátia* — közül az *értékközvetítés szempontjából a tolerancia válik kiemelkedő jelentőségűvé.* Ez a fogalom a pszichoterápia világában feltétlen elfogadást jelent. Az identitás próbaköve. A terapeuta függetleníti magát a professzióját biztosító és ellenőrző világtól. De teheti-e ezt a végsőig? Addig, amíg például az identitását kifejező hivatását megszünteti? Nyilvánvalóan nem, s ezért a pszichoterapeuták körében egyetértés született a tolerancia határáról, melyet az indikációs és kontra-indikációs feltételek lajstroma foglal magába a pszichoterápia keretfeltételeivel együtt, mint bonyolult szaktudományos (módszerspecifikus) krédó. Ebben a megközelítésben tehát a „kognitív fordulat” a *tolerancia redukciójában fogalmazódik meg,* mint a páciens (beteg, kliens) világot érzékelő és interpretáló kognitív struktúráinak átalakítási szükséglete. *A türelem a terapeuta értékrendszerére korlátozódik.* De azt hiszem, ez csak egyik lehetséges értelmezése a kognitív pszichoterápiának, és Tringer László értékközvetítő felfogása sajátos interpretáció.

Akkor is ez lenne a véleményem, ha létezne Magyarországon a pszichoterápiának piaca. (Keresleti és kínálati egyaránt.) De ilyen nincs, s a pszichoterápiát

igénylő vagy arra szoruló páciensek (betegek, kliensek) irracionális kényszerpályán bolyonganak bajaik orvoslását kívánva. Sokan ezek közül a lélektani értelemben vett kritikus állapot összes tüneteit felvonultatva — lelkiállapotuk miatt — különösen befolyásolhatók. Így teljesen *esetleges, hogy milyen értékközvetítésben lehet részük*, ha komolyan vesszük Tringer felfogását. Mert nem minden professzió alapozódik identitásra az előzőekben érintett módon. *Ne azonosítsuk tehát a kognitív pszichoterápiát az értékközvetítés módszereként. Vagy csak annyiban és annyira, amiképpen minden pszichoterápia az.*

Kritika

Képzőművészet

Andy Warhol kiállításáról

„— Tudod — szoltam —, ez az igazi emberséges élet, zene, kártya, békesség. Játsszani kell. Mintha rád szabták volna Oloront, oly szép itt. Nincs is más humánus tevékenység, mint a játék, ez az ember dolga, ez az élet méltósága, kártyázni... nincs más cselekedet, mely emberi lehetne. (...) — Nincs más? — kezével egy ívet írt a levegőben. — Dehogy nincs kedvesem...” (Ottlik Géza: A Drugeth-legenda)

Benézek Andy Warhol első magyarországi kiállítására, és látom Maot és Lenint, Einsteint és Mick Jaggert, látok egy csókot háromszor, Marilyn Monroe mosolyát ötször, később látom a fejét is két sorban és sok színben, és látok egy görögdinnyét, egy koponyát, villamosszéket és Campbell-levesdobozokat, sarló-kalapácsot és tehénfejet.

Mіндеzt láttam már, persze, újságokban, könyvekben, más kiállítótermekben; és ott másokat is láttam, olyanokat, amelyek e Prága-Drezda-Budapest-Belgrád-Varsó számára készült válogatásba nem fértek bele: bűnözőket és a fekete villamosszéket, halálos baleseteket és öngyilkosokat ugrásuk közben, és hát az utolsó, nagyméretű portrékat és önarcképeket,

melyek végletes szomorúságát, halálközelségét joggal hasonlíthatják a késői Rembrandt képekéhez.

Warhol életében megpróbált mindent látni, mindent egyben látni. Valahogy úgy, ahogy az Úr Esterházynál: „Lenézett Ulmra, hogyan áll a torony építése. Lépcsős Jakabot látta kapaszkodni föl, lát engem is, ahogy zihálva, kuszáltan megpihenek, hátamon és homlokomon hideg verejték csúszik, látja, mire gondolok, mindazt, amit én mára elfelejtettem és nem akarom fantáziából földézni, mindent egyben látott, tér tengerét, idő áramát, rózsaágot, a Fekete-erdőt és a Fekete-tengert, Husz Jánost és egy végzetes sajtóhibát egy közepes regényben, a thermopulai csatát, Jan Palach lángjait és egy Marcell nevű kisfiú születését...” (Hrabal könyve) És, mert művész volt, megpróbálta ezt a teljességet láttatni, elemeinek felmutatásával. (Ezért a technika egységessége: így a látvány szintjén is egyneműsítette tárgyait, szereplőit. És ezért, hogy olyan sok van belőlük: nagy számuk megfosztja őket (a képeket éppen úgy, mint a képek tárgyait) egyediségüktől, tulajdonságaiktól, azaz saját világuktól. Warhol világának elemeivé válnak, és a világ Warhol-elemeivé: ott vannak mindenhol. (Mennyiségüket néz-

ve egy pillanatra el is bizonytalanodik az ember: ők szólnak-e a világról vagy a világ szól róluk?)

Az Úr (Esterházy regényében) kívül él az időn: így láthat mindent egyben. Warhol benne élt az időben. „Látni egy történetet és benne lenni, nem ellentmondás ez?” (Hrabal könyve) Az ellentmondás látszólagos feloldása (látszólagos csak, hiszen valóságos nem lehet) a pillanat (virtuális) kitágítása, melyet Warhol a teljesen jelenben-élésként próbált elérni, úgy, hogy élete középpontjába a munkát, vagyis az alkotást helyezte. A pillanatot, s így a pillanatok sorát, azaz tudatos életének nagy részét úgy élte meg/át, hogy leképezte. Voyeur volt és (kedvenc hasonlatával) gép: egy élő fényképezőgép, egy be-nem-csukható-, értelem-nélküli-szem. Egy szem, amely folyamatosan néz, de nem mindig lát, s így az őt körülvevő világ értelmetlen környezet-masszává válik. Néz, ahogy Warhol filmjei néznek: az Empire State Buildinget nyolc, egy alvó ember hat órán át...

Csakhogy ezek a filmek nem a valós időben játszódnak. A Sleep nem egyetlen éjszaka történik: Warhol több héten keresztül filmezte benne barátját John Giornot. A gép, amelyet használt, kazettás volt, egy kazetta három percig tartott, s a végső vágásnál ezeket a darabokat ragasztotta össze. Illúzió „áldozatai” vagyunk: a pillanat mégsem úgy pillanat, ahogy azt az előbb gondoltuk. Ha megnézzük Naplamente-képeit, ugyanez derül ki: a pillana-

tot ragadja meg, amennyiben erősen impresszionista-jellegű képeket hoz létre, ám a színezésből és a technikából eredően ez rájátszás is a pillanatra, tehát nem maga a pillanat. Ez az idővel való játék még jobban érezhető akkor, amikor (nagyon sok esetben nem is maga készítette) fényképeket dolgoz fel. A fotó, mint médium egyik legfontosabb jellegzetessége, hogy a pillanatot és az örökkévalóságot állítja szembe egymással. Egyetlen pillanatról szól — mindörökké. Warhol azáltal, hogy ugyanazt a fényképet százszor-ezerszer is felhasználja, magát a pillanatot tágítja ki a színek dimenziója mentén. Így Warhol valóban jelen van (és ez nemcsak azt jelenti, hogy „mindenhol ott van”, hanem azt is, hogy van, hogy a „jelenben van”), és úgy rögzít, hogy nem értelmez, közben ugyanakkor nagyon szigorúan szervezi a látványt. Formailag tökéletesen (és könnyen fogyaszthatóan) alakítja a világot képpé, vagyis a saját világává. Tudja, hogy minek hogyan kell kinéznie. Ezért félelmetesen szépek (félelmetesek és szépek) önarcképei. Joggal tarthatók ikonnak, hiszen bennük a világ (a Warhol-világ) teremtménye belép saját világába.

Horányi Attila

A kiállítás 1990. február 11-től március 24-ig volt látható a Múcsarnokban. Angol nyelvű, színes katalógust 500 forintért lehet vásárolni, míg ennek magyar fordítása, igaz képek nélkül, 100 forintba kerül.

Zene

A diadalmas Judit

Dávid megint legyőzte Góliátot, Odüsszeusz az oszloplábú Küklopszot, Judit az otromba Holofernészt. A Hungaroton új *Juditha triumphans* főlvétele összehasonlíthatatlanul jobb a réginél. Szekeres Ferenc annak idején Vivaldi oratóriumának kalapáccsal esett neki, pedig a dió, amelyet úgy akart fölnyitni, hogy a pörölyvel jó nagyokat csapott rá, az új karmester, Nicholas McGegan könnyű kezében kettéváltan kínálja magát. Bizony friss az, s az íze jó.

A század húszas éveiben történt felfedezése után Vivaldi hirtelen lett nagyon népszerű, amit később vállvonogató elismerés követett. A közönség körében a rőt pap *A négy évszak* szerzője maradt, aki „ugyanazt a hegedűversenyt írta meg kétszázszor”, nem nagyon mély, de szórakoztató, vállvergetéssel, egy kézlegyintéssel elintézhető alak. Pedig nem az. Mindenekelőtt nemcsak a szólókoncertekhez, de az operához és — a *Juditha* bizonyítja — az oratóriumhoz is értett, aki bár valóban szórakoztató, sohasem lapos vagy közönséges. Témáinak hasonlósága, szellemes hangszerezési megoldásainak időnkénti ismétlése nem szelhámosság, hanem a következetes ember munkájának eredménye. Vivaldi kidolgozott magának egy zenei nyelvezetet, sőt feltehetőleg egy komponálási szabályrendszert is, amelynek segítségével gyorsabban tudott kigondolni egy zeneművet, mint ahogyan a másoló leírta. Éjszakáról szólva Vivaldi csakugyan mindig tompa vonóshangzást és fafűvókat használ, mint ebben az oratóriumban is, de megoldása ettől még nem válik sematikusá, zenéje unalmassá, személye felszínessé.

Vivaldi operáinak és fönmaradt oratóriumának jellegzetessége, hogy szerzőjük nem jellemekben, hanem helyzetekben gondolkodik. Ezt a kérdést valamennyi színpadi illetve ilyen jellegű zenét szerző mesternek meg kellett oldania vala-

hogyan, hiszen ha egy szereplő, mondjuk, vad és idéetlen sehonnai, azt nem jellemezheték zeneileg úgy, hogy vad és idéetlen muzsikát írtak (mindez jelen időben is értendő). Vivaldi nagyvonalúan megkerülte a kérdést, tudván, hogy klasszikus és bibliai témáknál a hallgató ismeri a történetet, ezért függetlenítheti a zenét, és elegendő, ha az áriák illenek az adott szituációhoz illetve a szöveghez, pontosabban annak egy-egy vezérszavához. Voltaképpen igen demokratikus megoldás ez. A *Juditha triumphans*ban nincsenek fő- és mellékszereplők, mindenkinek szépek és igényesek az áriái, tündökölni és megbukni bármelyikkel lehet, csak a mennyiségük nem egyforma a cselekmény miatt. Így viszont egy igazán támadhatatlan előadáshoz mindenekelőtt öt nagyszerű, minden szempontból megfelelő énekesnőre van szükség, ezen a felvételen pedig csak két ilyen van. Egyikük a címszereplő, Gloria Banditelli erős, tiszta, királynői mezzoszopránjával, a másik természetesen Zádori Mária, aki jól ismert kiválóságai mellett igazi meglepetést okoz azzal, hogy a recitativókban pusztán hanggal milyen határozottan teremt légkört, feszültséget. A Holofernészt éneklő Német Judit hangja nagyon szép, teljesítménye rokonszenves, de az énekesnő egy kicsit talán túlzottan óvatos, határozatlan. Gémes Katalin jellegzetes hangon, jól énekel, de bizonytalanul mozog a számára idegen zenei környezetben, míg a Németországból meghívott Anette Markert nem mindig meggyőző. A lemez egyetlen igazán gyenge pontja a Szombathelyi Énekegyüttes, és nagy szerencse, hogy az oratórium ötvenhat számából csupán négy jut a cérnahangú dalárdának. Az angol karmester irányítása alatt becsülettel állja meg helyét a külföldiekkel megerősített Capella Savaria is, közös munkájuk eredménye, hogy az erőteljes, élni akaró oratórium méltó módon megszólalhatott.

Fáy Miklós